

NAUMBURG TOURISMUS.

Over de stadsgeschiedenis

- rond 1000** — De Markgraven van Meissen bouwen hun nieuwe kasteel, de 'Nuwenburg', op de plaats van het huidige gerechtshof.
- 1028** — Naumburg wordt bisschopszetel.
- 1033** — Keizer Konrad II verleent Naumburg het recht om markten te houden.
- 1042** — Inwijding van de eerste dom.
- 12e eeuw** — Kooplieden, handelaren en ambachtslieden richten een eigen nederzetting op, de burgerstad. Handel en een levendig beursleven (Peter-en-Paul-jaarsbeurs) leveren de stad rijkdom en aanzien op.
- 1287** — Bouw van de eerste stadsversterkingen, begin van de bouw van de laat-romaanse/vroeg-gotische dom.
- 1432/33** — De handels- en beursstad Naumburg is lid van de Saksische steden binnen het Hanzeverbond.
- 1517** — Nieuwbouw van talrijke stadswoningen en het stadhuis na een desastreuze brand.
- 1542** — Martin Luther installeert in de dom van Naumburg de eerste Duitse protestantse bisschop ter wereld in zijn ambt: Nikolaus von Amsdorf.
- 1618/48** — De Dertigjarige Oorlog: onderbrenging van soldaten en oorlogsbijdragen (belastingen).
- 1714** — Stadsbrand na een buskruitontploffing tijdens de Peter-en-Paul-beurs.
- 1746** — Inwijding van het Hildebrandt-orgel in de kerk St. Wenceslas door J. S. Bach.
- 1806/13** — De Duitse Bevrijdingsoorlog eist een hoge tol van de stad. Napoleon verblijft herhaaldelijk in Naumburg.
- 1815** — Als gevolg van het Congres van Wenen wordt Naumburg toegewezen aan Pruisen.
- 1816** — Naumburg wordt de zetel van het hogere regionale gerechtshof van de Pruisische provincie Saksen.
- 1832** — De scheiding tussen het district met een kerkelijk en het district met een wereldlijk gezag, tussen domdistrict en burgerstad, wordt opgeheven.
- 1835** — Oprichting van de wijnbouwvereniging Naumburger Weinbaugesellschaft.
- 1846** — Aansluiting op het spoorwegnet van Thüringen.
- 1892** — Inbedrijfstelling van een tramlijn in Naumburg.
- 19e eeuw** — Naumburg wordt een stad voor (gepensioneerde) ambtenaren en garnizoensleden. De goeode wijk 'Bürgergartenviertel', diverse scholen, kazernes en de cadettenschool worden gebouwd.
- 1939–1945** — De binnenstad is grotendeels verschoond gebleven van oorlogsschade.
- 1991** — Naumburg wordt modelstad voor stedelijke herontwikkeling.

Over de stadsgeschiedenis

- 1992** — Naumburg wordt de zetel van de hogere regionale rechtbank voor Saksen-Anhalt.
- 1994** — Naumburg wordt de districtsstad van het district Burgenland.
- 2008** — Het cultuurlandschap Saale-Unstrut vraagt opname in de lijst met UNESCO-werelderfgoed aan.
- 2013** — Overstroming van de eeuw bij Saale en Unstrut.
- 2018** — De Petrus- en Paulusdom in Naumburg wordt door de UNESCO uitgeroepen tot werelderfgoed.

Stadswandeling met audiogids

Met de audiogids ga je op een individuele verkenningstocht en word je geheel in je eigen tempo naar de bezienswaardigheden van de domstad geleid. De audiotours zijn beschikbaar in het Duits en Engels en in eenvoudig Duits. Wij wensen je een prettige rondwandeling.

Colofon

Uitgever: Stadt Naumburg (Saale) | SG Tourismus, Markt 1, 06618 Naumburg | 1e druk | april 2021 | 1.000 exemplaren
 Lay-out, zetwerk, illustraties: Gudman Design | Photos: Falko Matte, ArTo/stock.adobe.com | Print: Druckhaus Gera GmbH

Tourist-Information Naumburg

Markt 6 | D-06618 Naumburg
 Telefoon: +49 3445 273-125
 tourismus@naumburg-stadt.de
 www.naumburg-tourismus.de

Stadswandeling Naumburg

Domdistrict en burgerstad

Stadswandeling Naumburg

Domdistrict en burgerstad

0 Naumburg

De domstad Naumburg kijkt terug op bijna 1000 jaar bewogen stadsgeschiedenis.

1 Marktplein

Ontstaan als locatie voor handelaren en ambachtslieden op het kruispunt van de belangrijke handelsroutes Via Regia en Via Francigena; herenhuizen in de renaissance en barokstijl; na de stadsbranden van 1517/1714 op de resten heropgebouwd; **wekelijkse markt:** ma, wo 7:30–15.00 | za 7:30–12:00 uur.

2 Marktfontein

Gebouwd in 1498; fonteinfiguur 'Stenen Man' uit de post-reformatieperiode; figuur vertoont kenmerken van St. Wenceslas en was waarschijnlijk bedoeld als een standbeeld van de heilige.

3 'Residentie' (Markt 7)

Gebouwd in 1652/53 voor hertog Moritz von Sachsen-Weitz; laat-renaissance gebouw met rotwerkgevels; sinds 1816 gerechtsgebouw; thans zetel van de rechtbank van Naumburg.

4 'Kasteeltje' (Markt 6 | VVV)

Gebouwd in 1543 op de plaats van een gemeentelijk warenhuis; in de westelijke vleugel dienstgebouw van de eerste en enige protestantse bisschop Nikolaus von Amsdorf, die in 1542 door Martin Luther werd geïnstalleerd; thans locatie van de VVV en galerie met wisselende exposities.

5 Stadhuis (Markt 1)

Renaissancegebouw (1517–1528) waarbij delen van voorgaande gebouwen zijn gebruikt die gespaard waren gebleven bij de stadsbrand; gevel in vroege Wezerrenaissance-vorm: 'Welsche gevels'; portaal met wapenschild van het Keurvorstendom Saksen uit 1612.

22 Stadsmuseum 'Hohe Lilie' (Markt 18)

Complex van vier aan elkaar gegroeide gebouwen; een van de oudste Duitse museumgebouwen in een binnenstad; romaanse woontoren 13e eeuw; in 1517 uitgebrand na de stadsbrand; in 1526 reconstructie; trapgevel met traceringen; pronkkamer uit 1526.

23 Herrenstraße

De straat leidt van de markt direct naar de dom; bisschop en domkapittel waren in de middeleeuwen de heren van de stad en gebruikten deze verbinding.

24 Lorbeerbaum-apotheek (Herrenstraße 2)

Een van de oudste handelshuizen in Naumburg; gebouwd rond 1600, prachtig zitniche-portaal; erker met twee verdiepingen.

25 Lindenring

Grens tussen Naumburgse burgerstad en domdistrict; in de 13e eeuw aangelegd als greppel; in de 14e en 15e eeuw werden er twee muren gebouwd.

26 Rosengarten

In de middeleeuwen was de 'rozentuin' de rosse buurt van de stad; overblijfselen van de oude stadsgevangenis (1549).

27 Domkerkhof (Windmühlenstraße | Neumauer)

Aangelegd in 1542; sinds de 16e eeuw begraafplaats van hoogwaardigheidsbekleders van het domkapittel, die daarvoor en nog lang daarna het recht hadden om in de domkerk te worden begraven; tot in de 20e eeuw hadden Naumburgse kanunniken, dompredikanten en hoger administratief personeel recht op een graf; daarna werden er alleen nog hooggeplaatste personen (bijv. dekens van de dom) begraven.

28 Steinweg

Wellicht de eerste geplaveide straat in Naumburg; leidt dwars door de oude bisschopstad (domdistrict) naar de dom, het tweede centrum van Naumburg.

29 Domplein (Domplatz)

Het domplein markeert het centrum van het domdistrict, de zgn. 'Domfreiheit'.

30 Oude bisschopscurie (parkeerplaats zuidzijde dom)

Kleinere residentie van de Naumburgse bisschoppen, die in 1286 naar Zeitz verhuisden.

31 Nieuwe bisschopscurie (Domplatz 1)

Twee verdiepingen tellend hoofdgebouw met karakteristieke staartgevels; vierkante woontoren met vier verdiepingen uit de late middeleeuwen.

6 Stadskerk St. Wenceslas (Topfmarkt 18)

Hoofdparochiekerk van de voormalige burgerstad; voor het eerst vermeld in 1218; nieuwbouw vanaf 1426; barokke herinrichting van het interieur in 1724.

7 Wenceslas-toren (Topfmarkt 18 | ingang noordzijde)

Toren (1513) van de burgerkerk St. Wenceslas, is van oudsher in stedelijk bezit; 72,74 m hoog; tussen 1991 en 2001 geheel gerenoveerd; 202 treden tot de voormalige torenwachter-woning (46 m), nog 40 treden tot het uitkijkgat (54 m); de toren kan van april tot oktober beklommen worden.

8 Topfmarkt

Oude centrum van de Naumburger burgerstad; ooit stond hier het oude stadhuis dat van hout was gebouwd.

9 Jüdegasse

Woonwijk van de Joden in de 14e/15e eeuw; langs de huidige steegjes staan gebouwen uit de 18e/19e eeuw.

10 Jakobsstraße

De straat bestond aantoonbaar al in de 13e eeuw; op de route van interregionale handelswegen, bijv. de Via Regia; drie tot vier verdiepingen tellende herenhuizen uit de 16e/19e eeuw.

11 Houtmarkt

Voormalige stapel- en droogplaats van hout dat over de Saale vanuit Thüringen werd gevlot; in 2007 oprichting van het Nietzsche-monument (bronzen beelden van Heinrich Apel).

12 Nietzsche-Huis (Weingarten 18) Nietzsche-documentatiecentrum (Jakobsmauer 12)

Van 1858 tot 1897 woning van de familie van de filosoof Friedrich Nietzsche; permanente expositie 'Nietzsche in Naumburg', grootste particuliere collectie over de Nietzsche-receptie in de 20e eeuw; naslagwerken; speciale exposities.

13 Stadswal

In de 14e eeuw gescheiden fortificaties van burgerstad en domdistrict; in de 15e eeuw bouw van een tweede ringmuur rond de stad.

32 Petrus- en Paulusdom (Domplatz 16)

UNESCO-werelderfgoed; romaans-gotisch bouwwerk; westelijk oksaal met passie-reliëfs, kruisigingsgroep en twaalf stichtersfiguren (o. a. Uta en Ekkehard) zijn de belangrijkste werken van de 'meester van Naumburg'; enkele middeleeuwse glas-in-loodramen in het westkoor; oostelijk oksaal en crypte uit de laat-romaanse periode; Elisabethkapel met ramen van Neo Rauch; schatkamergewelf ca. 285 m²; domtuin.

33 Aegidiuskapel (Domplatz 8)

Een van de oorspronkelijk talrijke privé-kapellen van de kanunniken; begin 13e eeuw; gedeeltelijk bewaard romaans timpaan met de legende van Aegidius; bezoek voor groepen op afspraak.

34 Domtuin

Grote tuin met vijvers ten westen van de dom; geopend in 2011 in het kader van de tentoonstelling 'De meester van Naumburg – beeldhouwer en architect in het Europa van de kathedralen'.

35 Hogere regionale rechtbank (Domplatz 10)

Locatie van het in de 11e eeuw door de Ekkehardingers gebouwde nieuwe kasteel 'Nuwenburg', waaraan de stad later zijn naam te danken had; sinds 1816 zetel van de hogere regionale rechtbank; van 1914 tot 1917 in neobarokke stijl nieuw gebouwd.

36 Kerk St. Moritz (Moritzberg 31)

Voormalige kloosterkerk; gotisch gebouw op romaanse fundamenten.

14 De toren 'Wasserkunst' (Wenzelsmauer)

De laatste van ooit 19 torens van de binnenste ringmuur van de burgerstad; diende als verdediging en als grens van het rechtsgebied.

15 'Reichskrone' (Curt-Becker-Platz)

Gebouwd in 1881 als theater met aangrenzend hotelcomplex; later partijhuis van de NSDAP; in 1946 gebruikt door de SED-districtsleiding.

16 Tramdepot (Heinrich-von-Stephan-Platz 5)

In 1892 eerste trambedrijf; ringbaan tot 1992; thans kleinste reguliere tramlijn in Duitsland.

17 Marienplatz

Vormde in de 12e eeuw het centrum van meerdere voorsteden van Naumburg; later verbond als burgerstad.

18 Marientor (Marienplatz)

Als enige van de vijf voormalige stadspoorten van de stad is deze Mariapoort bewaard gebleven; zeldzaam voorbeeld van een dubbel poortcomplex; kerngebouw uit de 14e eeuw; in 15e/16e eeuw aanzienlijk uitgebreid; weergang en toren zijn te bezichtigen; **openlucht evenementen:** Zomertheater, Naumburger-Nächte

19 Maria Magdalena Kerk (Marienplatz 3)

Barokke hallenkerk uit de 18e eeuw, Lade-gast-orgel; plafondschildering van de Neurenbergse meester Wilhelm Rössel (1727); kerkdiensten, orgelconcerten, culturele evenementen.

20 Simson-portaal (Marienstraße 12a)

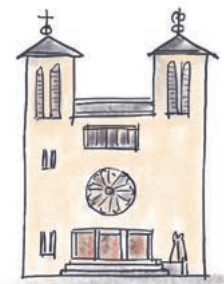
Renaissanceportaal uit 1574; hoge reliëfs van de apostelen Petrus en Paulus; in de supra-porta Samson in gevecht met de leeuw.

21 Voelbare maquette (Marktplatz)

Bronzen voel-en-tast-maquette van burgerstad en domdistrict; schaal 1:600; ingehuldigd in 2016; braille voor mensen met een visuele handicap.

37 Kerk St. Othmar (Othmarsplatz 14)

Nieuw gebouwd op de plaats van een middeleeuwse voorganger; voltooid in 1699; eenvoudige barokke hallenkerk; omgeven door de pastorie (Othmarsplatz 10) en een voormalige school (Othmarsplatz 7).

38 Katholieke kerk St. Peter en Paul (Kramerplatz 2)

Rooms-katholieke kerk; laatste katholieke kerkgebouw in de DDR; van 1957 tot 1962; architect Johannes Reuter (sr.).

39 Theater Naumburg (Am Saltzor 1)

Kleinste stadstheater van Duitsland; ca. 80 zitplaatsen; toneel, kinder-, jeugd-, marionetten- en poppentheater; ensemble met vier acteurs en af en toe een gastacteur.

40 Saltzorhuizen (Am Saltzor)

In 1834/35 gebouwd als Pruisisch tolkantoor niet ver van de voormalige stadspoort (zoutpoort).

41 Voormalige gevangenis (Am Saltzor 5)

Het complex gaat terug op een oorspronkelijke 'koninklijke juryrechtbank' (1859); bouwkundig gezien behoort de juryrechtbank, die op de monumentenlijst staat, tot de school van Friedrich Schinkel; de gevangenis werd in 2012 gesloten.

42 Federale talendienst (Kösener Straße 50)

In april 1900 geopend als achtste en laatste Pruisische cadetten-school; de Bundeswehrfachschule Naumburg, een hogeschool voor het Duitse leger, werd in 1992 opgericht als eerste in de voormalige DDR-deelstaten.